

بسم الله الرحمن الرحيم

منظر خورشید در چشم خفاش

*****

امروز صبح وقت ، زمانی کمپیوترم را روشن کرده و سری به سایتهای اسلامی زده وبسیاری عناوین را از نظر دور کرده بودم که نا گهان در سایت انترنیتی (**جام غور**) که گردانندگی آنرا یکتن از مسلمانان ومجاهدان دوره جهاد عهده دار است ، چشمم را به نظم گونه تحت عنوان مسلمان بخود معطوف داشت ، وقتی اسم نویسنده اش را (**مولانا عبدالکبیر فرخاری**) مشاهده کردم ، فهمیدم که مانند گذشته در این مرتبه نیز، این دین ستیزمومن دشمن ، تیرتیز قلم را از روی کینه وعقده شکست اندیشه ئی ومکتبی خویش ، بر جان مسلمانان نشانه گرفته باشد .

هر چند بی آزرمی وپر روئی وبی حرمتی این مردک حقیر را با یدک کش کردن لقب بزرگ اختصاصی (مولانا) که در افغانستان وایران وتاجکستان وحتى قسما جهان به عارف والا مقام کشور افغان جناب (مولانا جلال الدین محمد بلخی) تعلق گرفته است میتوان دانست .

چون این سپیده موی سیاه اندرون ، که روزگاران جوانی را در پهلوی رفقای کمونیست پُرچمی اش وخاصتا شخص ببرک وطن فروش سپری کرده ، واز دوستان و هواداران خاص وهم پیاله گان اعضای بوروی سیاسی ورفقای کمیته مرکزی حزب بد نام ومنفور پرچم بوده است ، و ممکن که در جمع درندگان وحشی (**اکسا - کام**) **وخاد - در وزارت داخله وقت - وزارت دفاع - صدارت - قوای چهار زره دار - قوای پانزده زره دار - زندان پلچرخ - ششدرک - لوای راکت - بالا حصار - حسین کوت - قلعه زمان خان - اکادمی پولیس - فرقه هفت ریشخور - فرقه هشت قرقه - غند توچی**

مهتاب قلعه وسایر جاهای کابل و ولایات کشور که بعنوان زندان ها و مراکز تحقیق آزادگان ملت افغان از آن استفاده بعمل می آمد (از خون هزاران هموطن بیگناه) صاحبمنصبان - استادان دانشگاه - معلمان محصلان - متعلمان - مشایخ - ملا امامان مساجد - بزرگان قوم - صاحبان آبرو و عزت اجتماعی و حتی طبقات غریب و بیچاره کارگران و دهقانان و دوکانداران و کسبه کاران و.....) ، جام سرخ شراب سر کشیده و بر اجساد بسملان پولی گون قوای ۴ و قوای ۱۵ زره دار و سایر جاها رقص شادایانه سر داده باشد . اما هنوز عطش دوامدار آن کم نشده و امروز نیز با رگبار قلم سیاه خویش قلب مسلمانان و مومنین را در هر کجائی نشانه گرفته است .

هر چند خودم ، و تنی چند از دوستان ، بصورت بسیار احترامانه بر نوشته های این پیر بی آزرم چند نقد دوستانه نوشته و بنشر سپردیم و فکر کردیم که ، ممکن این گرگ پیر دیگر از شکار بره ها صرف نظر کرده و توبه کرده باشد چون ، آفتاب عمر آن نیز بلب بام رسیده است ، و از دیر زمانی بذهنم رسیده بود که وقت آنست تا پیر مفلوک و علیل برای سفر دنیای آخرت آمادگی گرفته و هر چه زود تر از گذشته ننگین و آلوده خویش ، ندامت بکشد ، و از ملت دردمند ورنج دیده نیز تقاضای عفو نموده و از بارگاه الهی هم طلب استغفار نماید .

اما متاسفانه که فکر و پیش بینی ما غلط از آب در آمد ، و همان اصل بزرگی را که سعدی علیه الرحمه به آن اشاره داده بود که :

« عاقبت گرگ زاده گرگ شود - گرچه با آدمی بزرگ شود »

مصدق عینی پیدا کرد .

حال مرا اجباراً و ادار کرد تا مطالب مختصری را نصیحت گونه به این علیل فکری بنگارم و ممکن کار گر واقع شود .

چون مطالبی را که می‌خواهم عرضه کنم ، بنابر تنگی ساحات قوافی ،
نمیشود تا آنرا بشکل غزل انشاء کرد ، چون در غزل تعداد
مصرعها قاعدتاً از ۱۵ تجاوز نمی‌کند و در بعضی حالات خاص تا
بیست و بیست و پنج هم میرسد طوری که مولانا چنین امری را در
غزلیات خویش که بنام شمس نوشته است بکار برده است ، اما با زهم
شرح مطالب بنده از حد و مرز متذکره بمراتب بالاتر خواهد رفت.
بناءً من نا چا هستم که این نصیحت نامه را بشکل مثنوی در بیاورم
. البته قبلاً از همه عزیزان و یاران فرهیخته و خاصاً خوانندگان بسیار
عزیز و نازنین سروده های خویش بابت اطاله کلام معذرت می‌خواهم
و امید وارم تا احساس خستگی نکنند و بدل دوستان من چنگی بزند
در اخیر نیز جامندم تا همه خوانندگان و خاصاً مسلمانانیکه با
دیانت و استقلال فکری و اندیشه آزادی خواهانه با من همسو و هم جهت
اند این قصیده را تا اخیر (بشمول یاد داشتها) مرور فرمایند . البته
نظرات و انتقادات و پیشنهادات بزرگان و اساتید ادب را از طریق ایمیل
خود منتظرم . والسلام و علیکم ورحمة الله وبرکاته

منظر خورشید در چشم خفاش

*****

چشم بگشا، کن نظر بر این جهان
هست آیاتی ز ذاتِ لا مکان

آسمانها، کهکشانها، مهر و ماه
خود گواه روشن ذاتِ إله

بَر و بحر و کوه و دشت باغ و راغ
هر کجا آثار او باشد سراغ

نظم موزون جهان شش جهت
چشم بگشا تا شود آن آگهت

ثابت وسیاره ها در آسمان
از زمین تا هر یکی از، کهکشان

هر یکی اندر مدار خود قرار
در میان قوه دفع و فرار

جمله ذرات جهان در گردش اند
هم بدور مرکزش، در چرخش اند

گر به آفاق نظر، ناممکن است
نفس خود بنگر که بر آن ممکن است

دور تر، گر تو نمی باید شدن
خود نظر می کن به اعضای بدن

نظم این دنیا همه بر جان تو
بیه زهر خلقی بداده شان تو

آنکه تصویرت نموده این چنین
او مصور خالق کون و مکین

هر کرا عقل است غفلت نایدش
از ره معلول علت یابدش

نور، خود باشد دلیل آفتاب
چون نداری چشم از وی رو متاب

فہم خورشید از سرت بالا بُود
گردو چشمت کور ونا بینا بُود

*****

غیر اللہ را، کسی او بندہ شد
بیشک او اندر جهان شرمندہ شد

تو بہ فکر باطل وگمراہ خویش
می نیابی ، چاہ را از راہ بیش

ادعایت بہر مومن غیر حق
تو ز جمع ملحدان داری سبق

آنکہ با مارکسیزم ولینیزم بُود
او بہ اللہ کی ہمی دارد سجود؟

تو بفکر مارکس بردین بنگری
تو ز اسلام کی ؟ کجا؟ بوئی بُری

تو سخن از عقدہ وکین میکنی
بر مسلمانان تو توهین میکنی؟

مدعایت جملہ مومن بودہ است
کی مسلمان از تو ایمن بودہ است؟

دامن مومن بُود پاک ونظیف
نہ چو قلب وفکر تو باشد کثیف

باور وترسی نداری از خدا

از خلاق شرم می کن بی حیا!

هست تاریخ سیاه این زمان
آنچه بنمودی همه با هم‌رهان

کُشت و کشتار ستالین کردنت
بار باشد تا ابد برگردنت

آنچه با دارت بیاختر ، کرد آن
در اروپا نه ، چو هتلر کرد آن

آنچه بر ملت نموده ببرکت
گر تره کی یا امین بدرگت

خون پاکِ مردمان در جوی ها
دامنت گیرد نمی باشی رها

*****

دین تو جز دین خرد و نوش نیست
بیش از آن فهمی ترا یا هوش نیست

این عجب نبود ترا با مومنان
جنگ می‌باشد ترا در هر زمان

لیک باشد این عجب ای بیخرد؟!
بر حقایق مانده ای تو دست‌رد

چون بنا بر ماده است ، اندیشه ات
زان سبب بد اصل باشد ریشه ات

ای که از تاریخ دائم دم زنی
پس چرا اوراق، اورا کم زنی

گر به تاریخ مسلمانان نظر!
می نمودی ، می شدی از آن خبر

فکر ایجاد تمدن زان ماست
اندلس خود شاهی بر مدعاست

در نظام ملک و در امر معاش
هم عبادت ، سعی وهم کار وتلاش

بوده اند در عرصه علم و هنر
پیشگام جملگی ای بیخبر

علم و تحصیل و بنای مدرسه
در طبابت در صنعت ، هندسه

در ریاضی و نجوم و کیمیا
پیش کسوت بوده اند ای بی حیا

«زکریا» و «بو علی» «ابن حیان» (۱)
مثل «بیرونی» همه فخر زمان

«ابن خوارزم» و «خیام» و صد دگر (۲)
کی توانم باز گویم مختصر

*****

من همی دانم ترا ناید قبول
سازشی نبود ترا اهل عقول

تو بخواهی گفت: بر من گو عیان
تا بچشم خود از آن بینم نشان

یا بگوئی آنچه گفתי پیش بُود
این زمان اورا نشاید داشت سُود

باز گویم شرح حال این زمان
چشم گر داری نظر می کن عیان

گر چه عصر ودور استعمار را
نیست پایان جور واستثمار را

تا که استعمار بر ملکی غنود
نسل آن ملت همه در بند بود

عامل پسمانی هر کشوری
بوده است افکار پست نوکری

نوکران روس وامریکا وچین
کی گذارند مسلمین را این چنین

بر خودت بنگر وفکرروسی ات
بر کرملین سجده وپا بوسی ات

رهبران کشوران مسلمین
نوکران روس وامریکا وچین

لیک با آنهم بدقت هوش کن
گر ترا عقل است بر من گوش کن

خیره چشمانِ خودت را باز کن
از بلادِ مسلمین آغاز کن

مالیزی بنگر تو جا پانی دگر
در جهان صنعت و علم و هنر

چون «مها تیر» (۳) بود اورا رهبری
مرد استقلال و دین و سروری

چون تَرَک، یا ببرک و امین نبود
نوکر و مزدور و هم بیدین نبود

اندونیزی هم چنان در این زمان
کشور پیشرفته عصر و زمان

ترکیه امروز فخر آسیاست
گر قبول ناید کسی او روسیاه ست

مسلمین در مصر و هند و پاک بین
در ره دانش چنان چالاک بین

دانش و علم فزیک ذره وی
انحصار دست چند ملک قوی

هیچ کس را اختیاری نیست بر
تا از آن دانش بگیرد او اثر

لیک با هر قید و بست روزگار
مومن با فکر خویش و پشت کار

سَد راه خویش را بشکست او
در مقام بس باند بنشست او

تو مگر نشنیده ئی ای کور و کر
از (قدیر خان) (۴) هیچ نشنیدی خبر

آن قدیر خانش ز نسل روس نیست
دشمن دین و وطن ، دیوس نیست

مومن دین دار با فکر و کمال
مملکت یابد از او حسن و جمال

فکر استقلال رمز سروری است
عامل پسماندگی ها نوکری است

فکر زشت بندگیها عار باد
ای دوصد لعنت بر این افکار باد

هر غلام روس و امریکا و چین
دشمن آزادگی و سرزمین

پس تمام ادعایت با طُل است
همنوایت ، هر که باشد جاهل است

مشکل تو با مسلمان این بُود
چون ترا با غیر آن آئین بُود

گر پسندت نیست ، دین مسلمین
یا خودت داری ز خود آئین و دین

دین باشد اختیار و جبر نیست
دین اسلام دین کفر و گبر نیست

هر کسی بر دین خود دارد قرار
دین ، جبری نیست باشد اختیار

تو و کیش و مسلک و آئین تو
می نپرسم از خدا و دین تو

بعد از این بر مسلمین توهین مکن
گر ادب باشد ترا اندر سُخُن

از « عزیز » این گفته اش دائم شنو
دور باش از فحش و از دشنام و دو

پایان

*****

روز جمعه ساعت ۱۷:۲۰ بعد از ظهر
بیست و هفتم جوزای سال - هجری شمسی ۱۳۹۰
برابر: ۲۰۱۱-۰۶-۱۷
مطابق به : پانزدهم رجب سال ۱۴۳۲ هجری قمری
hmaazizi@yahoo.co.uk

یاد داشتها

(۱) - جابر بن حیان:

(۲۰۰۰ - ۱۰۷ هـ. ق / ۸۱۵ - ۷۲۵ میلادی)

"**جابر بن حیان**" معروف به صوفی یا کوفی ، کیمیاگر ایرانی بود و در قرن نهم میلادی می زیست و بنا به نظریه اکثریت قریب به اتفاق کیمیاگران اسلامی ، وی سرآمد کیمیاگران اسلامی قلمداد می شود. شهرت **جابر** ، تنها به جهان اسلام محدود نمی شود و غربی ها او را تحت عنوان «**گیر**» می شناسند. **ابن خلدون** "درباره جابر گفته است:

جابر بن حیان پیشوای تدوین کنندگان فن کیمیاگری است

جابر بن حیان ، کتابی مشتمل بر هزار برگ و متضمن 500 رساله ، تالیف کرده است. **برتلو** "شیمیدان فرانسوی که به **پدر شیمی سنتز** مشهور است، سخت تحت تاثیر جابر واقع شده ، می گوید: «جابر در علم شیمی همان مقام و پایه را داشت که ارسطو در منطق" ، **جورج سارتون** "می گوید: «جابر را باید بزرگترین دانشمند در صحنه علوم در قرون وسطی دانست" ، **اریک جان هولیمارد** " ، خاورشناس انگلیسی که تخصص وافر در پژوهشهای تاریخی درباره جابر دارد، چنین می نویسد:

«**جابر** ، شاگرد و دوست امام صادق علیه السلام بود و امام را شخصی والا و مهربان یافت؛ بطوری که نمی توانست از او جدا ولی بی نیاز بماند. جابر می کوشید تا با راهنمایی استادش ، علم شیمی را از بند افسانه های کهن مکاتب اسکندریه برهاند و در این کار تا اندازه ای به هدف خود رسید».

برخی از کتابهایی که جابر در زمینه شیمی نوشته عبارتند از : **الزیبق** ، **نارالحجر** ، **خواص اکسیرالذهب** ، **الخواص** ، **الریاض** و ...

وی به آزمایش بسیار علاقمند بود، از این رو ، می توان گفت که نخستین دانشمند اسلامی است که علم شیمی را بر پایه آزمایش بنا نهاد. جابر نخستین کسی است که **اسید سولفوریک** یا **گوگرد** را از تکلیس زاج سبز و حل گازهای حاصل در آب بدست آورد و آن را **زینت الزاج** نامید. جابر ، **اسید نیتریک** یا جوهر شوره را نیز نخستین بار از تقطیر آمیزه ای از زاج سبز ، نیترات پتاسیم و زاج سفید بدست آورد .

(۲)- رازی ، ابوبکر محمد بن زکریا:

(۳۱۳ - ۲۵۱ هـ. ق / ۹۲۳ - ۸۶۵ م.)

زکریای رازی به‌عنوان یکی از بزرگترین حکیمان مسلمان شناخته شده ، غربی‌ها او را به نام **رازس** می‌شناسند. **رازی** در علم کیمیا ، روش علمی محض را انتخاب کرده ، بر خلاف روشهای تمثیلی و متافیزیک ، به روشهای علمی ارزش زیادی قائل شده است. رازی ، موسس علم شیمی جدید و نخستین کسی است که «**زیست شیمی**» را پایه‌گذاری نموده است. **دکتر روسکا** ، شیمیدان آلمانی گفته است: «رازی برای اولین بار مکتب جدیدی در علم کیمیا بوجود آورده است که آن را مکتب **علم شیمی تجربی و علمی** می‌توان نامید. مطلبی که قابل انکار نیست، اینست که زکریای رازی ، پدر علم شیمی بوده است.»

کتابهای او در زمینه کیمیا در واقع ، اولین کتابهای شیمی است. مهمترین اثر رازی در زمینه کیمیا کتاب «**سرالاسرار**» است. ظاهراً رازی ، ۲۴ کتاب یا رساله در علم کیمیا نوشته است که متأسفانه فقط معدودی از آنها بدست آمده است و در کتابخانه‌های مشهور دنیا نگهداری می‌شود. وی نخستین بار از **تقطیر شراب در فرغ و انبیق** ماده‌ای بدست آورد که آن را **الکحل** نامید که بعدها به هر نوع ماده پودری شکل حتی به جوهر هم داده شد، از این رو آن جوهر را **جوهر شراب** نیز نامیدند. گفته می‌شود که رازی کربنات آمونیوم را از نشادر و همچنین کربنات سدیم را تهیه کرده است .

ابوریحان بیرونی

شیخ الرئيس ابن سینای بلخی معروف به ابوعلی سینا:

(۴۲۸ - ۳۷۰ هـ. ق / ۱۰۳۶ - ۹۸۰ م.)

ابن سینا ملقب به **شیخ الرئيس** ، بزرگترین فیلسوف و دانشمند اسلامی و چهره ای بسیار موثر در میدان علوم و فنون است. غربی‌ها وی را به نام **اوسینیا** می‌شناسند. **ابن سینا** ، رنجی برای کیمیاگری و ساختن **طلّا** نکشید؛ زیرا او به استحاله باور نداشت و صریحاً **تبدیل فلزات به یکدیگر** را ناممکن و غیر عملی می‌دانست.

ابو علی سینا از ادویه منفرد ، ۷۸۵ قلم دارو را به ترتیب حروف ابجد نام برده ، به ذکر ماهیت آنها پرداخته ، خواص تاثیر آن داروها را شرح داد. وی ضمن توصیف این مواد ، آگاهی‌های جالبی در زمینه «**شیمی کانی**» به خوانندگان می‌دهد و می‌گوید از ترکیب **گوگرد** و **جوه** ، می‌توان شنگرف تهیه کرد. وی نخستین کسی است که خواص شیمیایی الکل و اسید سولفوریک را از نظر دارویی شرح داد .

البیرونی ، ابوریحان محمد:

(۴۴۲ - ۳۶۲ هـ. ق / ۱۰۵۰ - ۹۷۲ م.)

کانی شناس و داروشناس جهان اسلام و یکی از بزرگترین دانشمندان اسلام است که با ریاضیات ، نجوم ، فیزیک ، کانی شناسی ، دارو سازی و اغلب زبانهای زنده زمان خود آشنایی داشته است. یکی از آثار مهم **بیرونی** در شیمی ، کتاب **الجواهر** وی است که در بخشی از آن ، نتایج تجربی مربوطه به تعیین جرم حجمی امروزی آنها تفاوت خیلی کم دارد و یکی از کاربردهای مهم وی به شمار می‌رود که در علوم تجربی ، انقلابی بزرگ بوجود آورد . وی برای تعیین جرم اجسام ، ترازویی ابداع کرد.

بیرونی همچنین در کتاب **الجماهیر** در شناسایی جوهرها) به معرفی مواد کانی ، بویژه جواهرات گوناگون

پرداخت. بیرونی ، چگالی سنج را برای تعیین جرم حجمی کانی‌ها بویژه جوهرها و فلزها نوآوری کرد که در آزمایشگاه امروزی کاربرد دارد .

(۳) - مهاتیر محمد صدراعظم اسبق مالیزیا که با اندیشه اسلامی و مستقلانه اش کشور مالیزی را در حوزه صنعت و انکشاف و رفاه اجتماعی و خود کفائی بعد از جاپان بر تارک کشورهای آسیائی نشانده

(۴) - عبدالقدیر خان ، بزرگترین عالم مسلمان پاکستان که در رشته فزیک اتمی ملقب به پدر علم هسته ئی (اتمی) در پاکستان شهرت یافت، و پاکستان را در قطار کشورهای دارنده سلاح اتمی جهان قرار داد .

با عرض احترام و ارادت به تمام خوانندگان ارجمند :

من برای آشنائی خوانندگان مسلمان و حتی غیر مسلمان یک مجموعه از معلومات اجمالی را، راجع به شناخت موقعیت علمای جهان اسلام ، که در تمدن امروزی مقام بس بلند و رفیعی را داشتند نیز بشکل ضمیمه آوردم تا سند زنده و گواه روشنی باشد بر رد ، افکار مزدور صفتانه خود باختگان کشورهای اسلامی و هم چنین برای شناخت و آگاهی مردم حقیقت بین و با انصاف غیر مسلمانی که قضایای تاریخی را بدور از وابستگی های فکری و ایدیو لوژیک می بینند و قضاوت می کنند. والسلام

محمد عزیز (عزیز)

مباحث :

۱. اسامی دانشمندان اسلامی :

ابن ابی اصیبعه (۶۸۸-۵۹۶ هجری قمری) رشته علمی : پزشکی

ابن بطوطه (۷۷۰ - ۷۰۳ هجری قمری) رشته علمی : مردم شناسی و جغرافیا

ابن بیطار (متوفی ۶۴۶ هجری قمری) رشته علمی : گیاه شناسی و دارو شناسی

ابن حوقل (متوفی ۳۸۰ هجری قمری) رشته علمی : جغرافیا و علوم مرتبط با آن

ابن زهر (۵۵۷ - ۴۸۴ هجری قمری) رشته علمی : پزشکی

ابن سینا (۴۲۸ - ۳۷۰ هجری قمری) رشته علمی : پزشکی ، ریاضیات ، ستاره شناسی و ...

ابن عوام اشبیلی (متوفی ۵۸۰ هجری قمری) رشته علمی : کشاورزی

علاءالدین قرشی ## ابن نفیس ## (متوفی ۶۸۶ هجری قمری) رشته علمی : پزشکی

ابن هیثم (متوفی ۴۳۰ هجری قمری) رشته علمی : فیزیک نور ، ریاضیات ، هندسه ، ستاره شناس ، طبیب و ...

ابو اسحاق اجدابی (متوفی ۴۷۰ هجری قمری) رشته علمی : ستاره شناسی

ابوالبقاء کمالالدین دمیری (۸۰۸ - ۷۴۲ هجری قمری) رشته علمی : جانور شناسی و ...

ابوالحسن علی مراکشی (قرن هفتم هجری قمری) رشته علمی : ریاضیات ، ستاره شناسی ، جغرافیا

ابوالفتح جرجانی (۵۳۱ - ۴۳۴ هجری قمری) رشته علمی : پزشکی

ابوالفتح خازنی (متوفی ۵۵۰ هجری قمری) رشته علمی : ستاره شناسی ، فیزیک و ...

ابوالحسن زهراوی (متوفی ۴۲۷ هجری قمری) رشته علمی : پزشکی و ...

ابوالوفا بوزجانی (۳۸۷ - ۳۲۸ هجری قمری) رشته علمی : ریاضیات و ستاره شناسی

ابو حنیفه دینوری (قرن سوم هجری قمری) رشته علمی : دارو شناسی و گیاه شناسی

ابو ریحان بیرونی (۴۴۳ - ۳۶۲ هجری قمری) رشته علمی : ریاضیات ، ستاره شناسی ، فیزیک ، دارو شناسی ، جغرافیا ، معدن شناسی ، گیاه شناسی و ...

ابو سهل کوهی (۳۹۱ - ۳۶۰ هجری قمری) رشته علمی : ریاضیات و ستاره شناسی

ابو نصر فارابی (۳۳۹ - ۲۶۰ هجری قمری) رشته علمی : ریاضیات ، پزشکی و ...

بنو موسی بن شاکر (قرن سوم هجری قمری) رشته علمی : ریاضیات ، مکانیک و ...

احمد بیرشک (۱۳۸۱ - ۱۲۸۵ هجری شمسی) رشته علمی : ریاضیات و ...

جابرین حیان (قرن دوم هجری قمری) رشته علمی : فیزیک ، شیمی و ...

جزری (متوفی ۶۰۲ هجری قمری) رشته علمی : مکانیک کاربردی

مصطفی چمران (۱۳۶۰ - ۱۳۱۱ هجری شمسی) رشته علمی : مهندسی گداخت هسته ای

حاسب کرجی (متوفی حدود ۴۱۵ هجری قمری) رشته علمی : ریاضیات ، جغرافیا و زمین شناسی

محمود حسابی (۱۳۷۴ - ۱۲۸۱ هجری شمسی) رشته علمی : فیزیک و ...

خواجه نصیرالدین طوسی (۶۷۲ - ۵۹۷ هجری قمری) رشته علمی : ریاضیات ، هندسه ، ستاره شناسی و ...

خوارزمی (متوفی بعد از ۲۳۳ هجری قمری) رشته علمی : ریاضیات ، ستاره شناسی ، جغرافیا

زکریای رازی (۳۱۳ - ۲۵۱ هجری قمری) رشته علمی : پزشکی و ...

شمس الدین ابو عبدالله انصاری دمشقی (متوفی ۷۲۷ هجری قمری) رشته علمی : جغرافیا ، معدن شناسی و ...

شهاب الدین نجدی (قرن نهم هجری قمری) رشته علمی : جغرافیا ، مهندس ابزار و ...

شیخ بهایی (۱۰۳۰ - ۹۲۵ هجری قمری) رشته علمی : ریاضیات ، ستاره شناسی ، معماری و ...

عبدالرحمن صوفی (۳۷۶ - ۲۹۱ هجری قمری) رشته علمی : ستاره شناسی ، ریاضیات

علامه حسن زاده آملی (متولد ۱۳۰۷ هجری شمسی) رشته علمی : ریاضیات ، هندسه ، پزشکی ، ستاره شناسی

علامه شعرانی (۱۳۹۳ - ۱۳۲۰ هجری قمری) رشته علمی : ریاضیات ، پزشکی ، ستاره شناسی

عمر خیام (۵۲۶ - ۴۳۳ هجری قمری) رشته علمی : ریاضیات ، ستاره شناسی ، پزشکی و ...

غیاث الدین کاشی ## کاشانی ## (متوفی ۸۳۲ هجری قمری) رشته علمی : ریاضیات ، ستاره شناسی و ...

فاضل گروسی (۱۳۲۴ - ۱۲۵۹ هجری شمسی) رشته علمی : ریاضیات ، ستاره شناسی و ...

قاضی صاعد (۴۶۲ - ۴۲۰ هجری قمری) رشته علمی : ستاره شناسی و ...

قطب الدین شیرازی (۷۱۰ - ۶۳۴ هجری قمری) رشته علمی : ستاره شناس ، طبیب ، و ...

احمد قهرمان (متولد ۱۳۰۷ هجری شمسی) رشته علمی : گیاه شناسی

سعید کاظمی آشتیانی (۱۳۸۴ - ۱۳۴۰ هجری شمسی) رشته علمی : پزشکی

پرویز کردوانی (متولد ۱۳۱۰ هجری شمسی) رشته علمی : کشاورزی ، کویر شناسی ، جغرافیا

منذر بیطار (متوفی ۷۴۱ هجری قمری) رشته علمی : دامپزشکی

در علم قرائت

نافع بن عبدالرحمن بن ابی نُعَیم (یا ابی روم) (م ۱۶۹)، عبدالله بن عامر (م ۱۱۸)، عاصم بن ابی التَّجُود معروف به ابن ابی التَّجُود (م ۱۵۴)، عبدالله بن کثیر (م ۱۲۰)، ابو عمرو بن العلاء (م ۱۴۵) حمزة بن حبيب (م ۱۵۴ یا ۱۵۸)، و ابوالحسن علی بن حمزة الکسانی (م ۱۸۹) و فرد شاخص بلند آوازه ای در قرن ششم مانند ابوالفضل محمد بن طیفور سجاوندی غزنوی.

در علم تفسیر

محمد بن جریر طبری (قرن سوم)، عبدالسلام قزوینی (قرن چهارم)، ابو علی سینا (قرن چهارم)، ابو زید بلخی (قرن چهارم) و نیز مترجمان تفسیر طبری را باید نام برد. ابوبکر احمد بن حسین بیهقی (م ۴۵۸)، ابوالحسن علی بن محمد کیهانسی طبری (م ۵۰۴) قطب الدین راوندی (م ۵۷۳)، ابو الفتح محمد بن عبدالکریم شهرستانی (م ۵۴۸)، امام ابو عبدالله فخر الدین محمد بن عمر رازی معروف به امام فخر رازی (م ۶۰۶)، ابوالقاسم محمود بن عمر زمخشری خوارزمی (م ۵۳۸)، ابوعبدالرحمن محمد بن حسین سلمی نیشابوری (م ۴۱۲)، ابوالقاسم عبدالکریم قشیری نیشابوری استوائی (م ۴۶۵)، حجة الاسلام ابو حامد محمد بن محمد غزالی طوسی (م ۵۰۵)، رشید الدین ابوالفضل میبیدی (در سال ۵۲۰ تفسیر خود را نوشت)...، ابو محمد روزبهان بن ابو نصر شیرازی دیلمی (۵۲۲-۶۰۶) ابن شهر آشوب (۵۸۳)، شیخ الطائفه ابو جعفر محمد بن حسن طوسی (۳۸۵-۴۶۰)، ابن ادریس حلی از نوادگان دختری شیخ طوسی (۵۷۸)، ابو الفتح جمال الدین حسین بن علی بن محمد رازی (متوفی در حدود ۵۲۲)، ابو علی فضل بن حسن بن فضل طبرسی (۵۴۸) ابوالحسن علی بن احمد واحدی متوفی نیشابوری (م ۴۶۸).

در علم حدیث

حماد بن سلمه (م ۱۷۶) در بصره و سفیان الثوری (م ۱۶۱)، در کوفه (اگر بصریان و کوفیان را جزء ایرانیان فرض کنیم) ابن المبارک (م ۱۸۱)، در خراسان عبیدالله بن موسی الکوفی (قرن دوم)، مسدد بن مسرهد بصری (قرن دوم)، امام محمد بن اسماعیل بخاری (م ۲۵۶)، ابوالحسن مسلم بن الحجاج نیشابوری (م ۲۶۱)، ابن ماجه ابو عبدالله محمد بن یزید القزوینی (۲۰۹-۲۷۳)، ابی داود (م ۲۷۵)، ترمذی (۲۷۹)، نسائی (م ۳۰۳)، ابو حاتم محمد بن حبان سمرقندی (م ۳۵۴)، ابویعقوب السرخسی (م ۴۲۹)، ابوبکر محمد بن منذر النیسابوری (م ۳۱۶)، ابوبکر احمد بن حسین البیهقی (م ۴۵۸)، ابی نعیم احمد بن عبدالله اصفهانی (م ۴۳۰) ابو اسحق شیرازی (م ۴۷۶)، ابوبکر احمد ابن الحسین البیهقی (م ۴۵۸)، ابو منصور احمد بن علی بن ابی طالب طبرسی، قرن ششم ابو جعفر محمد بن یعقوب کلینی (م ۳۲۹)، ابو جعفر محمد بن علی بن حسین بن بابویه قمی (م ۳۸۱) و محمد بن حسن بن علی طوسی (۳۸۵-۴۶۰) معروف به شیخ طوسی که کنگره حاضر بخاطر بزرگداشت وی است.

در علم فقه:

پیشوای اهل رأی ابو حنیفه نعمان بن ثابت (۸۰-۱۵۰)، مالک بن انس که بعضی او را از موالی دانسته اند (۹۷-۱۷۹)، احمد بن محمد بن حنبل (۱۶۴-۲۴۱)، ابو سلیمان داود بن علی بن داود اصفهانی (م ۲۷۰)، ابوجعفر محمد بن جریر الطبری (۲۲۴-۲۲۴).

۳۱۰)، ابو عبدالله البرقی القمی از اصحاب امام ابوالحسن علی الرضا (م ۲۰۲)، حسن بن سعید اهوازی و حسین بن سعید اهوازی. و عبدالغافر بن عبدالرحمن الدینوری، محمد بن علی قفال چاچی (م ۳۶۵)، ابو اللیث محمد السمرقندی (م ۳۷۳)، ابو الحسن عیبدالله الکرخی (م ۳۴۰)، ابوعلی حسن بن قاسم طبری (م ۳۰۵)، احمد بن عمر بن سرج (م ۳۰۶)، ابو اسحق مروزی (م ۳۴۰)، ابو الحسن علی بن محمد الماوردی (۴۵۰)، عبدالله بن داود سجستانی (م ۳۱۶)، ابوالقاسم عمر بن حسین خرقی (م ۳۳۴)، فخر الاسلام ابی العسر علی بن محمد بن الحسین بزودی (م ۴۸۲)، و برادرش ابی الیسر محمد ابن محمد بزودی (۴۹۳)، شمس الائمه محمد بن احمد سرخسی (۴۸۳)، سیف الدین ابوالحسن علی بن ابی بکر الامدی (م ۶۳۱)، فخر الدین ابوالمفاخر حسن بن منصور اوزجندی معروف به قاضی خان (م ۵۹۲)، ابو اسحق ابراهیم بن علی شیرازی (م ۴۷۶)، محمد بن الموفق الخبوشانی (متولد ۵۱۰)، شیخ الطائفه محمد بن حسن طوسی (۳۸۵ - ۴۶۰).

در علم کلام

ابوحامد اسفراینی (م ۴۰۶)، ابوبکر محمد بن الطیب الباقلانی (م ۴۰۳)، ابوبکر ابن فورک اصفهانی (م ۴۰۶)، ابوعلی محمد بن عبدالوهاب جبائی (م ۳۰۳) و پسرش ابوهاشم جبائی (۴۲۹)، ابوزید احمد بن سهل البلخی (م ۳۲۲)، ابوالقاسم عبدالله بن احمد الکعبی البلخی (م ۳۱۹)، قاضی عبدالجبار قاضی القضاة ری (۴۱۵)، ابومنصور ماتریدی (م ۳۳۳)، شیخ طوسی (۳۸۵ - ۴۶۰)، ابوالقاسم حسین بن محمد اصفهانی معروف به راغب (م ۵۰۲)، نصیر الدین ابوالرشید عبدالجلیل بن ابی الحسین رازی (۵۸۵)، امیر ابوالمعالی محمد بن عیبدالله (م در حدود ۵۰۰)، سید مرتضی بن داعی حسنی رازی، سیف الدین ابوالحسن علی بن محمد الامدی امام الحرمین (م ۴۷۸)، شمس الاسلام عماد الدین کیای هراسی طبری (م ۶۳۱)، حجة الاسلام ابوحامد محمد بن محمد غزالی طوسی (م ۵۰۵)، ابوالفتح محمد بن ابوالقاسم عبدالکریم شارستانی (شهرستانی) (م ۵۴۸)، امام فخرالدین محمد بن عمر الرازی (م ۶۰۶).

در علوم عقلی و ریاضی و نجوم و طب و ...

ابراهیم بن حبیب الفزاری ریاضی دان (م ۱۸۳)، نوبخت ایرانی و پسرش ابو سهل خرشادماه منجم و ریاضی دان، احمد بن عبدالله بن حبیب الحاسب المروزی ریاضی دان (م ۲۲۰)، ابو عبدالله محمد بن موسی الخوارزمی ریاضی دان (۱۹۸ - ۲۱۸)، ابوالعباس فضل بن حاتم النیریزی ریاضی دان (م ۳۰۹)، بنی موسی بن شاکر خراسانی یعنی محمد و احمد و حسن پسران موسی که خود موسی هم در علم هندسه مشهور بوده است. ابوالعباس محمد بن اسحق الصیرری (م ۲۷۵)، ریاضی دان و منجم، عمر بن الفرخان الطبری ریاضی دان، ابومعشر جعفر بن محمد بلخی (م ۲۷۲)، احمد بن الطیب السرخسی حکیم و ریاضی دان (م ۲۸۶) و ابو زید احمد بن سهل البلخی متکلم و حکیم معروف (م ۳۲۲) ثابت بن قره الحرانی (۲۱۱ - ۲۸۸)، جورجیس بن بختیشوع جندی شاپوری طبیب، ابوزکریا یوحنا بن ماسیویه طبیب (م ۲۴۳)، حنین بن اسحاق العبادی طبیب. ابن رین طبری طبیب که تا سال ۲۲۴ دبیر مازیار بن قارن بود. محمد بن زکریا رازی فیلسوف و طبیب و عالم طبیعی (۲۵۱ - ۳۱۳)، ابونصر محمد بن محمد الفارابی فیلسوف بزرگ (۲۵۹ - ۳۳۹)، ابوالحسن شهید بن حسین بلخی متکلم و حکیم (م ۳۲۵)، ابوسلیمان محمد

بن طاهر بن بهرام الجستانی المنطقی فیلسوف و منطقی (وفات بعد از ۳۹۱)، ابوعلی الخازن احمد بن محمد بن یعقوب معروف به ابن مسکویه فیلسوف (م ۴۲۱)، حجة الحق شیخ الرئيس شرف الملك ابوعلی حسین بن عبدالله بن سینا حکیم و طبیب مشهور (۳۷۰ - ۴۲۸)، ابوالحسن بهمنیار بن مرزبان فیلسوف شاگرد ابوعلی سینا (م ۴۵۸)، ابو منصور محمد بن طاهر بن زیله اصفهانی عالم ریاضی (م ۴۴۰)، اخوان الصفا، ابوالوفا محمد بن محمد بن محمد بن یحیی بن اسمعیل بن العباس البوزجانی ریاضی دان (۲۲۸ - ۳۷۸)، ابوالفتح محمود بن قاسم الاصفهانی ریاضی دان و منجم، ابوجعفر الخازن خراسانی ریاضی دان (وفات او بین ۳۴۹ - ۳۶۰ است)، ابوسهل و یجن بن رستم الکوهی ریاضی دان ابو سعید احمد بن محمد بن عبدالجلیل الجزی منجم و ریاضی دان (م ۴۱۴)، (م ۴۱۴) ابوالحسین عبدالرحمن بن عمر الصوفی الرازی منجم و ریاضی دان (۲۹۱ - ۳۷۶)، ابوالحسن کوشیار بن لبان باشهری گیلی از منجمین بزرگ، ابو نصرحسن بن علی القمی از منجمین بزرگ، ابوالعباس احمد بن محمد السرخسی از منجمان و اطباء (م ۳۴۶)، ابوالحسن علی بن احمد نسوی ریاضی دان، ابوریحان محمد بن احمد بیرونی خوارزمی بزرگترین عالم ریاضی دان (۳۶۲ - ۴۴۰)، ابوالحسن احمد بن محمد الطبری طبیب بزرگ قرن چهارم و ابو منصور حسن بن نوح القمیری البخاری طبیب، علی بن عباس مجوسی اهوازی طبیب (م ۳۸۴)، ابو سهل عیسی بن یحیی المسیحی الجرجانی طبیب و حکیم (م ۴۰۳)، شاپور بن سهل گندی شاپوری علام طبیعی و گیاه شناس (م ۲۵۵)، ابو منصور موفق بن علی هروی نویسنده کتاب الاینیة عن حقائق الادویة، قاضی ابوالحسن عبدالجبار بن احمد الهمدانی شیمی دان (م ۴۱۵)، ابوالعباس لوکری مروزی فیلسوف، ابوالفتح میهنی حکیم و فقیه (م ۵۲۷)، حجة الحق حکیم ابوالفتح عمر بن ابراهیم خیامی نیشابوری (۵۰۹ یا ۵۱۷)، شهاب الدین ابوالفتوح یحیی بن حسن بن امیرک السهروردی فیلسوف بزرگ ایران (۵۴۹ - ۵۸۷)، امام فخر رازی متکلم بزرگ و حکیم عظیم (۵۴۳ - ۶۰۶)، بهاء الدین ابوبکر محمد بن احمد بن ابی بشر الخرقی المروزی ریاضیدان (م ۵۳۳)، شرف الدین طوسی ریاضی دان (م ۶۰۹)، ابوالحسن علی بن زید بیهقی مشهور به «ابن فنذق» و «فرید خراسان» حکیم و ادیب مشهور و ریاضی دان (م ۵۶۵)، ظهیر الدین ابوالماجد محمد بن مسعود المسعودی الغزنوی ریاضی دان، ابن ابی الصادق نیشابوری ملقب به بقراط الثانی طبیب، سید اسماعیل جرجانی طبیب (م ۵۳۱).

ختم